

פרפראות בפרשה

לעילוי נשמת
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

אייר התשפ"ה
מפטיר והכהנים הלויים בני צדוק (יחזקאל מד)
פרקי אבות פרק ד'

פרשת אמור

עלון פרפראות בפרשה וחינוכי תורה מ'א' ועד ת' על פרשת השבוע עניינא דיומא מפרשי ומדרשי חז"ל
התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

בפרשת אמור 124 פסוקים = דיינים, עדים.

בפרשה 63 מצוות, מתוכן 24 מצוות עשה ו-39 מצוות לא תעשה. (ספר החינוך)

עשה: טומאת הכהנים לקרוביהם ובכללה שיתאבלו כל אחד מישראל על ששה מקרוביו הידועים: קידוש זרע אהרן, כהן גדול שישא נערה בתולה, מצות הקרבן להיות תמים, מצות הקרבן שיהיה משמנות ימים ולמעלה, קידוש השם, שביטה ביום ראשון של פסח, קרבן מוסף כל שבעת ימי הפסח, שביטה בשביעי של פסח, קרבן העומר של שעורים ביום שני של פסח, ספירת העומר, קרבן מנחה חדשה מן החטים ביום העצרת, שביטה ממלאכה ביום עצרת, שביטה ביום ראש השנה, קרבן מוסף ביום ראש השנה, תענית ביום עשירי בתשרי, קרבן מוסף ביום עשירי בתשרי שהוא נקרא יום הכיפורים, שביטה ממלאכה ביום הכיפורים, שביטה ממלאכה ביום ראשון של חג הסוכות, קרבן מוסף בכל יום משבעת ימי חג הסוכות, שביטה ממלאכה ביום שמיני של סוכות, קרבן מוסף ביום שמיני של סוכות שהוא נקרא שמיני עצרת, נטילת לולב, ישיבת סוכה, **לא תעשה:** שלא יטמא כהן הדיוט במת זולתי בקרובים המובאים בכתוב, שלא ישמש כהן טבול יום עד שיעריב שמשו, שלא ישא כהן אשה זונה, שלא ישא כהן אשה חללה, שלא ישא כהן אשה גרושה, שלא יכנס כהן גדול באהל המת, שלא יטמא כהן גדול בשום טומאה במת, שלא ישא כהן גדול אלמנה, שלא יבעול כהן גדול אלמנה, שלא יעבוד כהן בעל מום, שלא יעבוד כהן בעל מום עובר, שלא יכנס בעל מום להיכל, שלא יעבוד כהן טמא, שלא יאכל כהן טמא תרומה, שלא יאכל שום זר תרומה, שלא יאכל תושב כהן ושכיר תרומה, שלא יאכל ערל תרומה, שלא תאכל חללה מן הקודש, שלא לאכול טבל, שלא נקדיש בעלי מומין להקריבם למזבח, שלא נתן מום בקדשים, שלא נשחט בעלי מומין לשם קרבן, שלא נקטיר אימורי בעלי מומין, שלא נזרק דם בעל מום על המזבח, שלא לסרס אחד מן המינין, שלא להקריב קרבן בעל מום מיד הגוים, שלא לשחוט בהמה ובנה ביום אחד, שלא לעשות דבר שיתחלל בו שם שמים בין בני אדם, שלא לעשות מלאכה ביום ראשון של פסח, שלא לעשות מלאכה ביום שביעי של פסח, שלא לאכול מתבואה חדשה קודם כלות יום ששה עשר בניסן, שלא לאכול קלי מתבואה חדשה עד היום ההוא, שלא לאכול כרמל מתבואה חדשה עד הזמן הנזכר, שלא לעשות מלאכה ביום חג השבועות, שלא לעשות מלאכה ביום ראשון של תשרי, שלא לעשות מלאכה בעשרה בתשרי, שלא לאכול ולשתות ביום הכיפורים, שלא לעשות מלאכה ביום ראשון של חג הסוכות, שלא לעשות מלאכה ביום שמיני עצרת.

ליל כ"ח באייר, מ"ג בעומר, הוא יום פטירת שמואל הנביא זיע"א, הנביא הראשון בשלשלת קבלת הנביאים, ורבים נוהגים לעלות לציונו ולעורר זכותו, בהיותו שקול כמשה ואהרן, שנאמר (תהלים צט) **מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנֵי וְשִׁמְוֵאל בְּקָרְאֵי שְׁמוֹ**.

תפילת חנה זוהי התפילה שהתפללה חנה בהיותה עקרה, ואכן נענתה וילדה את שמואל. מתפילה זו למדו חז"ל הלכות תפילה רבות. תוכנה של תפילה זו היא תפילת הודיה של חנה אמו של שמואל הנביא (שמואל א', פרק ב', פסוקים א'-י'), ולאחר מכן לקט פסוקים שונים. מקובל לומר תפילה זו לאחר הדלקת נרות שבת, **כסגולה לזרע של קיימא ולגידול קל**. יש נוהגים לומר תפילה זו בכל בוקר קודם תפילת שחרית, **והיא סגולה להכרית את המזיקים והמקטרגים על התפילה**, שהרי נאמר בה: **יְ-הוָה יַתְּחוּ מְרִיבָיו**. עוד בטרם לידתו הוקדש שמואל, על ידי חנה אמו, לעבודת ה' במשכן, והוא למשכן שילה עוד בהיותו פועט, שם גדל וחונך על ידי עלי הכהן, שהיה הכהן הגדול והשופט של אותה תקופה. במדרש מסופר שארבעים שנה לפני שנולד שמואל הנביא, יצאה בת קול משמים והכריזה ש'עתיד לעמוד צדיק אחד ושמו שמואל'. הודעה זו נודעה והתפרסה בעם ישראל ו'כל הנשים היולדות בנים - קראו בשמותם שמואל', ו'היה הבת קול מתמיד, וכך היו הנשים יודעות שלא נולד שמואל עדיין', והם המשיכו לתת את השם שמואל. וכשנולד שמואל בן חנה, פסקה הבת קול וידע כל ישראל כי נאמן שמואל לנביא. אמרו חז"ל ש'כל אותן הבנים שאימותם קראו לילדיהם 'שמואל' זכו לנבואה, והן הן חבל הנביאים המתנבאים. זהו פירוש הפסוק (תהלים צט) **שִׁמְוֵאל בְּקָרְאֵי שְׁמוֹ** מפני שנקרא שמם שמואל – נתנבאו'.

א"ר יהודה מאי דכתיב אל הנער הזה התפללתי הוה ליה למימר אל 'הבן' הזה התפללתי אלא אמרה חנה יהי רצון שבשעה שיגדל ישתדל בעבודת המקום, כמו עכשיו שהוא נער. וכל אדם שזוכה להיות בזקנותו כמו בנערותו יזכה למעלה שמואל הנביא, דכתיב (שם ב' יט) **וַיִּמְעַל קֶטֶן תַּעֲשֶׂה לּוֹ אִמּוֹ וְהַעֲלָתָה לּוֹ מִזִּמְּהָ**, וכי תעלה על דעתך כך, אלא צדקתו וזכותו היה גדל עמו תמיד, בתפילת אמו. ולדעתיה דרבי יהודה מעיל ממש הוא כפשוטו. (וזהו חדש כרך א' בראשית דף יג עמוד א). שמואל הנביא נפטר בגיל 52, זמן קצר לפני סיום תקופת מלכותו של שאול המלך ונקבר ברמה, עירו.

רמז לתורה בקרבנות - **מִמּוֹשְׁבֵיכֶם תָּבִיאוּ לָחֶם תְּנוּפָה שְׁתֵּים שְׁנֵי עֶשְׂרִים סֶלֶת תִּהְיֶינָה חֲמִיץ תֹּאפִינָה בִּכּוּרִים לִי-הוָה**. (כג יז)
לָחֶם תְּנוּפָה זכר לתורה שנקראת לחם שנאמר (משלי ט ה) **לֶכֶן לֶחֱמוֹ בְּלִחְמִי**. **שְׁנֵי עֶשְׂרִים** זכר לשתי תורות, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. **שִׁבְעַת בִּכּוּרִים** זכר לשבעה חומשי תורה. וכתיב (משלי ט א) **הִצְבָּה עֲמוּדֶיהָ שִׁבְעָה**. פר, אֵילִם שְׁנֵים, שְׁעִיר עִזִּים, וְשְׁנֵי כִבְשִׁים הָרִי י"ג, כנגד י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן. י"ג אותיות בשמות האבות אברהם יצחק יעקב. וכולן רמז שהזכירה במקום עשיה. (רבינו אפרים)

סגולה להסרת הדאגות: יאמר מיד אחר ברכות השחר בלי הפסק כלל בשום דיבור, שלוש פעמים: 'מיכאל הכהן הגדול שר ואפוטרופוס של ישראל'.
(הגר"ח פלאג')

לְמַעַן יִדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בִסְכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְ-הוָה אֱ-לֹהֵיכֶם. (כג מג)

ג' מצוות שמצוותן בעשרה טפחים, ופסולים למעלה מעשרים אמה. **כִּי בִסְכּוֹת** זהו מצוות סוכה. **כִּי בְּרָחוּב זָלִין** (בראשית יט ב) זהו מצוות עירוב. **כִּי נָר מִצִּנֹּה** (משלי ו כג) זהו נר חנוכה. וזהו ר"ת **י' כ' ל' מ' נ' ס' ע' פ' י' – טפחים כ' כשר ל' למעלה מ' מעשרים נ' נר ס' סוכה ע' עירוב פ' פסול**. כל הפסוקים הללו מתחילים במילה **כִּי**. והרמז כ' אמה פסולה י' טפחים כשרה. (שמחת הרגלים, ילקוט חמישי)

פָּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְנֹעַף עֵץ עֵבֶת וְעֶרְבֵי נָחַל (כג מ) – רמז לארבעת המינים שצריכים להיות אגודים בלולב, כתוב בשיר השירים (ו ט) **אֶמְרָתִי אֶעֱלֶה בְּתֶמַּר אֲחֻזָּה בְּסִנְסֶנִּי, אֶעֱלֶה ר"ת אתרוג ערבה לולב הדס, וכולם אגודים בְּתֶמַּר** הוא הלולב. (הגר"א)

שאלות

- א. שור או קשב או עז פי יולד ויהי שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני וקלחה ירצה לקרבן אשה לי-הנה. (כז) מה הטעם שהקרבן ירצה דווקא מיום השמיני ולא מיום אחר.
- א. בסכת תשבו שבעת ימים כל האנחה בישראל ישבו בסכת. (כג מב) דרשו חז"ל (תו"כ) האנחה להוציא את הנשים. כל מצוות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות חוץ מג' מצוות. וסימנך אמן.
- ב. ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני ישראל וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי. (כד י) פרש"י בתוך בני ישראל קלמד שנתגר. מה הטעם שקורא לו בן איש מצרי והדין הוא שגוי הבא על בת ישראל הולד כשר, והיה לו להתייחס אחר אמו ולא אחר אביו.
- ג. והפכה הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבש את הבגדים את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם. (כא י) והפכה הגדול אותיות גדלו. ה' גדול (ילקוט האזובי) ובמדרש – שיהא גדול מאחיו בחמשה דברים, בנוי בכח בעושר בחכמה בכבוד. ואם אין לו, אחיו הכהנים מעשירין אותו, שנאמר והפכה הגדול מאחיו, גדלוהו משל אחיו. ומעשה בפנחס הסתת שמנוהו כהן גדול ויצאו אחיו הכהנים וראו אותו חוצב אבנים ומלאו המחצב לפניו דינרי זהב. מה הטעם שצריך הכה"ג להיות גדול יותר מאחיו.
- ד. וימכה בהמה ישלמנה וימכה אדם יומת. (כד כא) מה הטעם שמכה בהמה והוא דיני ממונות נכתב ביחד עם מכה אדם שהוא דיני נפשות.
- ה. וכי תזבחו זבח תודה לי-הנה לרצונכם תזבחו. (כב טו) במדרש (ויק"ר כז יב) לעתיד לבא כל הקרבנות בטלין וקרבן תודה אינה בטלה לעולם כל ההודיות בטלין והודיות תודה אינה בטלה לעולם כל ה' (ירמיה לג, יא) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול פלה קול אמרים הודו את י-הנה צבאות פי טוב אלו ההודיות מבאים תודה בית י-הנה זה קרבן תודה. והוא טעון ביאור – מדוע יתבטלו כל הקרבנות ואילו קרבן תודה יתקיים? מדוע הזכיר כאן בשמחת ירושלים קול חתן וקול פלה.
- ו. פי אם לשארו הקרב אלו לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו. (כא ב) מה הטעם שבכהן הדיוט הקדים אמו לאביו, ואילו בכהן גדול הקדים אביו לאמו. דכתיב (כא יא) ועל כל נפשת מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא.
- ז. אך בעשור לחדש השביעי הנה יום הכפרים הוא מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשותיכם והקרבנתם אשה לי-הנה. (כז) מה הטעם שיום הכפרים נקבע דווקא בעשירי לחדש השביעי הוא י' בחדש תשרי.
- ח. ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני י-הנה תמיד מאת בני ישראל ברית עולם. (כד כח) מה הטעם דכתיב ביום השבת ביום השבת בכפל לשון.
- ט. בתאריך זה נהפכה סדום, החלו העוסקים במלאכת המשכן, חזרו ענני הכבוד לישראל אחרי חטא העגל, החל מרדכי לצום שלושת ימי הצום של אסתר, ומיד אחריו – הנס של תליית המן הרשע.
- י. אמר אל הכהנים בני אהרן ואמר אלם לנפש לא יטמא בעמיו. (כא א) מה הטעם שהזכיר הכתוב את איסור טומאת המת בלשון נפש, ולא אמר למת לא יטמא או לאדם לא יטמא.
- כ. הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה וסמכו כל השומעים את ידיהם על ראשו ורגמו אתו כל העדה. (כד יד) פרש"י - השומעים אלו העדים, כל לקהיא את הדיינים. מה הטעם שהעדים והדיינים חייבים לסמוך את ידיהם על ראשו של המקלל?
- ל. שם כולל ל- קרבן, תורה, אישה.
- מ. וכת כהן פי תהיה אלמנה וגרושה ותרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו. (כג יג) מאחר וכתוב ותרע אין לה למה לי כנעוריה.
- מ. ששית ימים תעשה מלאכה ובימים השביעי שבת שבתון מקרא קדש כל מלאכה לא תעשו שבת הוא לי-הנה בכל מושבתיכם. (כג ג) כל המְשַׁמֵּר שבת כהלכתו, אפילו עובד עבודה זרה [פְּדוּר] אָנוּשׁ — מוֹחֲלִין לוֹ. (שבת קיח:) מהי ההדגשה כהלכתו.
- נ. מצוה על הכהן (כהן הדיוט) להטמא לקרובו הנפטר. שבעת הקרובים, שמצוה על הכהן להטמא להם, הם: א. אביו, ב. אמו, ג. בנו, ד. בתו, ה. אחיו מאביו, ו. אחותו מאביו שעדיין לא נישאה, ז. אשתו. באיזה מקרה אסור לכהן להיטמא לבנו או בתו. והם לא חללים דהיינו שאמם אינה גרושה או חלוצה, ולא גיורת. כמו"כ הוא לא נזיר.
- ס. ויאמר י-הנה אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן ואמר אלם לנפש לא יטמא בעמיו. (כא א) לא כתיב כאן אמר אל אהרן משום דהך פרשה נוהג רק בכהן הדיוט ולא באהרן שהוא כהן גדול דאינו מטמא לו' קרובים. (פרס שמיא). מה הטעם שהתחיל בדיון כהן הדיוט שמותר לו להיטמא לשבעת הקרובים, היה לו להתחיל בדיון כהן גדול שהוא חשוב יותר.
- ע. ויאמר י-הנה אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן ואמר אלם לנפש לא יטמא בעמיו. (כא א) פרש"י - בני אהרן – ולא בנות אהרן. מה הטעם שבנות אהרן רשאיות לטמאות למתים.
- פ. פי אם לשארו הקרב אלו לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו. (כא ב) מה הטעם דכתיב קרב חסר, ולאחיתו הבתולה הקרובה אלו כתיב קרובה מלא.
- צ. שבר תחת שבר עין תחת עין שן תחת שן פאָשר ימן מום פאָדעם פן ינתן בו. (כז) מה הטעם שהוצרכה התורה לפרט שן תחת שן, שהרי היינו יכולים ללמוד שן מעין. מה ההבדל ביניהם שהוצרכו להיכתב בפירוש.
- ק. וקדשתו כי את לחם א-להיה הוא מקריב קדש יהיה לה פי קדוש אני י-הנה מקדשכם. (כא ח) פרש"י - נהג בו קדשה, לפתח ראשון בכל דבר ולקרב ראשון בפסעודה. כתב הרמב"ם - נצטוינו בזה לכבד הכהנים לפאָרם ולנשאם ונָשִׁים מדרגתם מדרגה קודמת וראשונה. (סה"מ עשה לב). באיזה מקרה אין חיוב של מצות וקדשתו לכהן, והוא לא חלל.
- ר. דבר אל בני ישראל ואמר אלם מועדי י-הנה אשר תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי. (כג ב) למה אנו אומרים בו' בסיון זמן מתן תורתנו', ואנן קיימא לן כרבי יוסי דב' בסיון ניתנה התורה.
- ר. והפכה הגדול מאחיו - שיהא גדול מאחיו בחמשה דברים, בנוי בכח בעושר בחכמה בכבוד. ואם אין לו, אחיו הכהנים מעשירין אותו. (יומא יח.) על מי נאמר שהיו מגדלין אותו משלהן ומעשירין אותו, ואע"פ שאינו כהן גדול.
- ש. פי אם לשארו הקרב אלו לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו. (כא ב) פרש"י - אין שארו אלא אשתו. מה הטעם שאשתו נקראת שארו. למה לא כתב אשתו בפירוש.
- ת. שור או קשב או עז פי יולד (כז) מדרש פליאה 'מכאן לתחית המתים מן התורה'. והוא טעון ביאור.

תשובות

- א. אדם הראשון הקריב את הקרבן הראשון באחד בשבת. שהרי ביום שישי סרח, ושבת ראשונה לא ניתנה להידחות אצלו, וזה היה ביום השמיני לבריאת העולם. אמר הקב"ה כמו שאדם הראשון הקריב ביום השמיני כך **ביום השמיני יקלל את הנחש**. (רבינו אפרים) **א"נ** אמר הקב"ה לישראל לא תביאו לפני קרבן עד שתעבורו עליו השבת, שאין שבוע בלא שבת, ואין מילה בלא שבת. (רבינו בחיי)*
- א. אכילת מצה, מגילה, נר חנוכה ר"ת **אמן**. כל מצוות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות חוץ מג' הללו, כי כל שישנו בבל תאכל חמץ יש בקום אכול מצה. (עטרת זקנים) וכן (במדבר ה כב) וְאָמַרְהָ הָאִשָּׁה **אָמֵן אָמֵן** - סימן.
- ב. בני נח נחשבו ישראל קודם מתן תורה ולכן המקלל התייחס אחר אביו ולא אחר אמו, ורק כשגדל התגייר מדעתו ונמול. (הרמב"ן, החזקוני, הדר זקנים)
- ג. גדול הוא ממיכאל השר הגדול, דכתיב (יז י) **וְכָל אֲדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֵל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בְּקִדְשׁ עַד צֹאֲתוֹ**. דרשו רז"ל אפילו אותן שכתוב בהן (יחזקאל א) **וְדִמּוֹת פְּנֵיהֶם כְּפְנֵי אֲדָם**, אפילו מלאכים לא יהיו באהל מועד. וכהן גדול נכנס לפני ולפנים ומתפלל על ישראל ומקטיר קטורת. (מושב זקנים) ואמרין 'מיכאל הכהן הגדול שר ואפוטרופוס של ישראל'. שבשעה שנחנך בית המקדש, שם הקב"ה שני כהנים גדולים. אהרן הכהן למטה, והמלאך מיכאל השר הגדול למעלה, וכמו שרמזו בפסוק, "כִּי הוּא ה' נְרָאָה אֱלִיכֶם", "נראה", הם אותיות "אהרן", ו"אליכם", הם אותיות מיכאל. ששניהם נתמנו כהנים גדולים, זה בבית המקדש בעולם הזה, וזה בעולמות העליונים. לפיכך לא ראוי שהכהן הגדול יהיה פחות מאחיו הכהנים אלא גדול מהם.
- ד. דינם שוה בדיני נפשות ובדיני ממונות לענין דרישה וחקירה. **משפט אָדָם**, משפט של אחד הקב"ה שהוא אחד, אותו משפט שנתן לכם בהר סיני לא כמשפטי העכו"ם ודיניהן. (רבינו בחיי) ורש"י פירש - וְכָאֵן דְּבַר בְּעוֹשֶׁה בְּבִהְמָה חֲבוּרָה, וְכִמְכָּה אֲבִיו וְאִמּוֹ, אָפְלוּ לֹא הִרְגוּ אֶלָּא עָשָׂה בּוֹ חֲבוּרָה, וְכָאֵן לְהִקְשׁוֹ לְמַכָּה בְּמַכָּה מְחִיִּים, אִם מַכָּה אֲבִיו וְאִמּוֹ מְחִיִּים, פֶּרֶט לְמַכָּה לְאַסֵּר מִיָּתָהּ. ואונקלוס וכן תרגום יונתן - **וְדִיקְטוּל בְּעִירָא יִשְׁלַמְנָה וְדִיקְטוּל אֲנָשָׁא יִתְקַטִּיל**. לשון 'קטל'. **א"נ** כאן הוסיף דין מכה הגר ובהמתו. וכן שלעיל מדובר שהכהו במקום מסוכן וכאן מדובר שהכהו במקום שאינו מסוכן. (הראב"ע) ו"א שלעיל מדובר על בית דין של מטה, וכאן מדובר בבית דין של מעלה במקרה והמזיק או ההורג התחמק מן הדין. (עבודת הקודש)
- ה. הודאה במקום על חסדו וטובותיו לא נגמרים לפיכך תמיד יקריבו קרבן תודה. ואמרו חז"ל 'שלשה מוחלים להם עוונותיהם' ואחד מהם 'חתן'. לעתיד לבוא כתיב (ירמיה נב) **כִּי אֶסְלַח לְאִשְׁרֵי אֲשֹׁאֲרִי**, יהיו הכל דומים לחתן שנמחלים עוונותיו, וכן תאמר (קהלת ב ב) **וְלִשְׁמִינָה מֶה זֶה עוֹשֶׂה הֵלֵךְ כְּתִיב וְגִילּוֹ בְּרַעְיָה** (תהלים ב א) כדי שלא יבוא לידי חטא, לזה אמר קול **שִׁשׁוֹן וְקוֹל שְׁמִינָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל כְּלֵה**, דהשמחה תהיה כשמחת חתן וכלה אשר עוונותיהם נמחלים, ודרשו חז"ל (פסחים קיב). הָדוּד לֵה' שְׁגוּבָה חוֹבְתוֹ שֶׁל אֲדָם בְּטוֹכָתוֹ: עֲשִׂיר בְּשׁוּרֹ, וְאֵת עֲנֵי בְּשִׁי, וכן כאן ישמחו בה' ויאמרו (ישעיה יב א) **אִוֶּדֶךָ יְיָ-הוֹה כִּי אֲנַפְתָּ בִּי וְנִתְפָּרְצוּ בְּגוּיִים וְע"י** זה גבה חובתנו על כן מביאים תודה בית ה' להודות על הצרות שיצאו ע"י לחירות. ושאר הקרבנות באים לכפר על חטא. ולעתיד לבוא (ישעיה יא ט) **לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחָתוּ כָּל הָר קָדְשִׁי כִּי מְלֵאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת יְיָ-הוֹה כְּמִיּוֹם לִיּוֹם מְכֻסִּים**. (אמרות ה')
- ו. ודאי שהיא אמו, וכדי לדרוש כי אין צריך לומר אמו אלא אפילו לאביו שאפשר להסתפק בו אם הוא אביו יטמא. אבל ב'לא יטמא' בכהן גדול הקדים את אביו, כי אין צריך לומר אביו שהוא ספק אלא אפילו לאמו שהיא ודאי לא יטמא. (רבינו בחיי)*
- ז. זכות אברהם אבינו שנתנסה בעשור ומל עצמו בעשור. [שביום הכפורים נמול אברהם, ובכל שנה ושנה הקב"ה רואה דם הברית של מילה של אברהם אבינו, ומכפר על כל עוונותינו. פדר"א פכ"ט] וזכות יצחק שהיה נסיון עשירי וזכות יעקב שנתברך בעשור בפסוק (בראשית כו כח) **וַיִּתֵּן לָהּ הָאֱלֹהִים עֲשָׂרָה תִּיבוֹת** ואמר (בראשית כח כב) **עֲשֶׂר אֲעִשְׂרֶנּוּ לָךְ**. והתחיל **אָדָם** רמז לג' אבות שראשי תיבות של שמותם (א'ברהם י'צחק י'עקב) ביגמטריא **אָדָם**. (ר אפרים)*
- ח. חם היה לחם הפנים ביום הקלחו דהיינו בשבת הבאה כמו שהיה חם בשעת נתינה על השולחן דהיינו בשבת הקודם. שְׁנָאָמָר (ש"א כא ז): **לְשׁוֹם לֶחֶם חֹם בְּיוֹם הַקִּלְחֹו**. (תגיה כו:) וזה רמז הכתוב **בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת**, היינו בשבת הבאה **יַעֲרֹכְנוּ** היה חם כ"כ כמו בשעת עריכתו על השולחן. (פרדס שמאי)*
- ט. ט"ז ניסן הוא יום קצירת העומר.
- י. ישראל יש לו השארת נפש לאחר מיתתו. (פענח רזא) ולכן מת גוי אינו מטמא. **א"נ** לפי שסבת המיתה היא שהנפש נפרדת מהגוף. (הרד"ק) **א"נ** כינה הכתוב את הגוף המת בשם **נֶפֶשׁ** כי היא העיקר באדם והגוף נקרא על שמה. (החינוך מצוה רסג).
- כ. כפרה היא על חטאם - משום שבבית הדין נדרשו העדים לחזור על דברי המקלל, והדיינים אף הם נאלצו לשמוע אותה מפי העדים, לפיכך נתבקשו לכפר ולנקות את השפעת הקללה הנוראה על ידי שסומכים ידיהם עליו, והוא מלבד את עוונותיו שלו, ישא גם את חטאם. (פניני הגרי"א) לומר עוון זה שאנחנו עושים להזכיר את השם יהי על ראשך כי אתה גרמת לנו. (הרא"ש)
- ל. לחם - **כִּי אֵת לֶחֶם אֶלֶּה־הוּא מְקַרֵּיב** (כא ח) תרגום אונקלוס קורבן. **לֶחֶם** זו תורה, כמה דאת אמר (משלי ט ה): **לֵכּוּ לֶחֶם בְּלִחְמֵי**. (ילקוט"ש בראשית כה). **כִּי אִם הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל** (בראשית לט ו) הלחם היא כנוי על אשתו, תרגום אונקלוס **אֲתָתִיָּה**. כענין שכתוב (שמות ב) **קָרָאָן לוֹ וַיֹּאכֵל לֶחֶם**. וכתוב (משלי ל) **אֶכְלָה וּמִחֲתָה פִּיָּה**. וכן באר בסמוך **כִּי אִם אוֹתָהּ בְּאִשְׁרֵי אֶת אִשְׁתּוֹ**. (רבינו בחיי)
- מ. מעוברת איננה אוכלת מלחם אביה, אע"פ שבשעת הגירושין או בעת שהתאלמנה לא היה ולד. לכך כתיב **בְּעוֹרִיָּה**. (החזקוני בשם המדרש)
- מ. מחשבה, דיבור ובמעשה צריכה להתבצע שמירת השבת ורק אז שמירת השבת היא מושלמת וזוהי ההדגשה 'כָּל הַמְשַׁמֵּר שֹׁבֵת פְּהִלְתּוֹ מוֹחֲלִין לוֹ' רק שמירה מעולה כגון זו היא מועילה לו כדי שימחלו לו על כל עוונותיו. (בניהו - שבת קיח:)*
- נ. נָפֵל הוא כינוי לתינוק שנפטר בתוך 30 יום או שנפטר במעי אמו הרי אביו הכהן לא רשאי להיטמא לבנו ולבתו אם נולדו נָפֵל. (ספרא)
- ס. סמך טומאה לטומאה - דלעיל מיניה כתיב (כ כה) **אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לְטִמָּא**. לפי שכהן גדול אינו מטמא בשום טומאה לעולם וכהן הדיוט מטמא במקצת לשבעה קרוביו. (הרוקח, רבינו אפרים)
- ע. עבודה הכהונה בבית המקדש היא בזכרים ולא בנקבות לפיכך רשאות להיטמא למתים. **א"נ** לפי שהנשים גרמו מיתה לעולם לכך רשאות להיטמא למתים. (הרוקח) לכך אמר הכתוב (ירמיה ט יט) **וְלִמְדִנָּה בְּנוֹתֵיכֶם נָהִי**, שהן הביאו מיתה שיש בה נהי והם הולכות לפני המיתה. (מושב זקנים)
- פ. פסולה אשתו אינו מטמא לה לכך כתיב חסר, ורק אם אשתו כשרה מטמא לה. אבל באחיו ובאחותו אפילו הם ממזרים מטמא להן לכך כתיב מלא. (טעמא דקרא)
- צ. צומחת השן כשהאדם גדל ואינו נולד עמה, לעומת העין שנבראה עם האדם. ועוד ששן אינה אֶכָר מרמ"ח האיברים שהרי אין לה בשר וגידים ועצמות, אלא היא כלי טחינה. בדרך זו יש לבאר את שאר הדברים שהתורה פירטה שהם: יד, רגל, כויה, פצע, חבורה, שיש בכל אחד דבר שאינו בחבירו. (ר בחיי)
- ק. קטן והוא כהן אין חיוב של **וְקִדְשָׁתוּ**, דהא כתיב **כִּי אֵת לֶחֶם אֶלֶּה־הוּא מְקַרֵּיב** וקטן לאו בר עבודה הוא. (מג"א או"ח רפב ו)*
- ר. ראוי היה שתינתן תורה בשישי בסיון רק שמשנה רבינו ע"ה הוסיף יום אחד מדעתו על ימי הגבלה משום דדרש (שמות י) **וְקִדְשָׁתֶם הַיּוֹם וּמָחָר**. היום כמחר, מה למחר - לילו עמו, אף היום - לילו עמו. ומגן דהסכים הקדוש ברוך הוא על ידו - דלא שריא שכינא עד צפרא דשבתא. (שבת פו:)
- גופא שלא ניתנה תורה בששי בסיון הדבר הזה בעצמו נתחזקו יסודי תורתנו להאמין באמיתת דברי חכמים. לכך אנו אומרים שהוא 'זמן מתן תורתנו'.* **ראש ישיבה** - היו מגדלין אותו משלהן ומעשירין אותו כדאמרין לגבי כהן גדול בסיפרא וביומא (דף יח). **וְתַפְתֵּן הַגָּדוֹל מֵאֲחֵי** גדלוהו משל אחיו. (רש"י תענית כא. ד"ה מלך) (עבד המלך)
- ש. שארית וקיום לאיש בעולם גורמת האשה לבעלה בכך שהיא מולידה לו בנים. וכן יוסף אמר לאחיו (בראשית ה ז) **וַיִּשְׁלַחֲנִי אֶל־הַיְמִינִי לְשׁוֹם לָכֶם שְׂאִרִית וְקִיּוֹם** לאיש בעולם גורמת האשה לבעלה בכך שהיא מולידה לו בנים. וכן יוסף אמר לאחיו (בראשית ה ז) **וַיִּשְׁלַחֲנִי אֶל־הַיְמִינִי לְשׁוֹם לָכֶם שְׂאִרִית וְקִיּוֹם**. תרגום אונקלוס **שְׂאִרָא** - שאר. (הכנה והקבלה) **א"נ** לפי שאשתו מפרנסתו והרי היא שארו, היינו מזונו הקרוב אליו דכתיב (שמות כא י) **שְׂאִרָהּ**. לא יִגְרַע. פרש"י - מְזוֹנוֹת. (רשב"ם) וכל אשתו כגופו דמא אע"פ שלא נבראת עצם מעצמיו כ"א זאת הפעם ביצירה ראשונה מ"מ מאחר שלדורות היא מאירה עיניו בשארו ומזונו, ע"כ ראוי שיטמא לה. ולא אמר אשתו בפירוש כדי לפרש הטעם למה הוא מטמא לה. (כלי יקר)*
- ת. תכלית בריאת האדם להגיע לשלימות בעוה"ב בתחית המתים שאל"כ נמצא שהבהמה עדיפה מהאדם שהבהמה כשנולדת מיד היא הולכת שהרי שור בן יומו קרוי שור כאשר יולד בן יומו הוא בשלימותו אוכל ושותה ובדעתו כמו שור הגדול רק עדיין אינו נתגדל כל כך בגדלו ובעיניו משא"כ אדם מבחר שברואים הולך ומתגדל בבנין וחזק גופו ובדעתו בחכמתו ובנסינותיו תמיד מוסף והולך דעת כל ימי חייו עד יום האחרון והוא תמיה כי ביום מלאת בשכלו ובדעתו הוא הולך אל בית עולמו ועל מה ולמה ה' לו כל למודו והכנתו הלא בעולם הנשמות אין צריך לכל זה אלא מוכח מזה תחיית המתים שאז יעמדו הכל בגופם ובתוארם ובשכלם ובדעתם. (תורת משה - זוה"מ פסח)

מקורות / חידודון *

א. ומיזם השמיני והלילה ירצה - אמר הקב"ה אם ישחט ביום ראשון יהא נראה כשוחט לשם שמים וארץ שנבראו ביום א' ואם יום ב' יהא נראה כאילו שוחט לרקיע שנעשה ביום ב' וביום ג' לים וליבשה וביום ד' לשם מאורות וביום ה' לשם שרצים וביום ו' לשם אדם, אלא ימתין עד שבעה ימים וידע שבראתי העולם בששת ימים ונחתי בשביעי וישחט לשמי. (בעה"ט)

תשובות נוספות - מחשש שהוא נפל. (בכור שור) משום שכל הפורש ממקום צחנה וטומאה טעון פרישה שבעת ימים לפני שיכנס למחנה שכינה. כדוגמת זב מצורע וטמא מת. (חזקוני) יש צורך שיעברו על הקרבן 7 ימים, רמז לשבעת ימי בראשית. (ריקנאטי)

ו. כתב הראב"ע - וטעם להזכיר אמו קודם האב כי הזכיר חי יותר מהנקה ברוב הפעמים, ולרוב תמות אמו לפני אביו.

מדוע בכהן גדול הקדים את אביו לפני אמו, ההיפך מכהן הדיוט?

כהן גדול נמשח אחרי שאביו מת והוא ממלא את מקומו, כדכתיב (ו כט) **וְהִנֵּה הַמִּשְׁחָה תִּהְיֶה מִבְּנֵי**. אם כן אצל כהן גדול קודמת תמיד טומאת האב לטומאת האם, משום שאף אם אמו מתה קודם הרי עדיין לא היה כהן גדול. (מ. ש. ת.)

ז. **פסל לך שני ללח אבנים פראשנים**, אימתי ירד משה מן ההר? אמר רבי יהודה בר שלום: ק"כ יום עשה משה אצל הקב"ה. כיצד? בשישה בחודש נתן להם עשרת הדברות וכתוב בו: **וַיִּמָּשֶׁה עֲלָהּ אֵל הָאֱלֹהִים** ועשה שם ארבעים יום כ"ד מסיון וי"ו מתמוז, הרי מ' יום. ירד ב"ז בתמוז ראה את העגל ושבר את הלוחות. וחזר ועלה בעשרים. עשה שם עשרה מן תמוז וכל חודש אב הרי ארבעים יום. עלה בראש חודש אלול כשא"ל פסל לך. עשה שם אלול כולו ועשרה מתשרי. וירד בעשור והיו ישראל שרויים בתפילה ותענית. ובו ביום נאמר לו למשה: **סִלְחָתִי כְּדָבָרְךָ**. וקבעו הקב"ה יום סליחה ומחילה לדורות, שנאמר (ויקרא טז) **כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לַטָּהָר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ הַנֶּה תִּשְׁתַּחֲוּ**. מדרש תנחומא פרשת כי תשא סימן לא

ח. **סילוקו כסידורו**. לענין שהיה רך ומה שאמר הפסוק חום ביום הלך לא דוקא אלא דחם לא היה דאיכא מ"ד במנחות (דף צה:) שהיא נאפת מערב שבת ואי אפשר. שישמור החום עד השבת אם לא שנאמר לדבריו נשאר בתנור לשמור חומו עד השבת בבקר. (תוס' - חגיגה כו:)

נס גדול נעשה בלחם הפנים, קסדורו קד סלוקו - טעם לנס זה ללמדנו על התורה שרמוזה בלחם הפנים שיהיה התלהבות וחמימות חשק האדם בה בסוף שעת לימוד שנתייגע כהתחלת שעת לימודו שעדיין לא יגע. (בן יהודה - שם)

ובמסכת שבת (ק"ט) **בַּיּוֹם הַשֵּׁשֶׁת ב' פעמים** לומר העורך שולחנו בשתי הלחם ובוצע - יזכה שיערכנו בשבת האחרת. וכן שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, אחד טוב ואחד רע. וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושולחן ערוך ומסתו מוצעת - מלאך טוב אומר: יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך, ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו. ואם לאו - מלאך רע אומר: יהיה רצון שתהא לשבת אחרת כך, ומלאך טוב עונה אמן בעל כרחו. (ילקוט האזובי)

מ. **על דרך הרמז ניתן להוסיף** ששמירת השבת צריכה להיעשות באהבה גמורה: אהבת המחשבה, אהבת הדיבור ואהבת המעשה, וכנגד שלושת האהבות הללו נשנו ל"ט מלאכות האסורות בשבת, ששלושה פעמים 'אהבה' עולה בגימטריא ל"ט, כמנין המלאכות האסורות בשבת. (בניהו שם)

טעם למספר זה מאת השם יתברך היה כך לעשות אזהרת שבת כמספר ט"ל, לרמז אף על פי שחומר האדם מצד טבעו יראה את השבת כמשא כבד מכא אזהרותיו, הנה האדם צריך להתגבר על חומרו וישמור שבת במנוחה, שיהיה נח לו בשמירתו כמו הטל שיוירד בנחת, וכמו שנאמר (דברים לב, ב) **תִּזְלַל כְּטַל אֶמְרָתִי**. וזה שאמר כל המְשַׁמֵּר שֶׁבֶת קִהְלָתָהּ דייקא, רצונו לומר תהיה נוחה עליו שמירתו כמו הטל' הרמוז בהלכות השבת. או יובן הכוונה כמו הטל שיוירד בהסתר כן האדם ישמור השבת בהסתר שהוא הרהור הלב, וכיון דשומרו גם בהרהור שהוא בהסתר אז כדאי הוא לכפר אפילו על עון עבודה זרה.

ודרך דרש אפשר ליתן טעם דאע"ג דישאל בכל אופן הם בני דק"ל כר"מ כמ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה ואב שמחל על כבודו כבודו מחול מ"מ בזיונו אינו מחול כמ"ש הפוסקים וכתוב (במדבר טו לא) **כִּי דָבָר יְיָ הִנֵּה בָּנָה**. אך כאשר ישמרו שבת כהלכתו כי ה' ברא העולם בו ימים וכביכול נח בשביעי א"כ אנו מודים דכ"ע דיליה ומצי מחיל ולכן בשמירת שבת נמחל אפילו על עבודה זרה.

והגם דכתב הרמב"ם ז"ל **דימי אנוש לא היה ע"ז ממש** אלא היו עושים כוכב או מזל לאמצעי. אפשר דדור אנוש היו טועים בכך אבל אנוש עצמו היה עע"ז גמורה אלא שאומר לדור להמשיכם בתחילה בטענת אמצעי וז"ש אפילו עע"ז כאנוש דייקא שהוא עצמו היה עע"ז ממש ואפ"ה נמחל לו. (מראית העין - שבת קיח:)

ק. ונפקא מינא בכהן בעל מום וכהן קטן וכן **בכוהנת** - שאינם עובדים בבית המקדש אך אוכלים מן הקרבנות.

והגרע"א דחה זה דהא כהן בעל מום מצוה לקדשו כדאיתא בספרי אע"ג שאינו ראוי לעבודה. (מ"ב רפב ס"ק טו ושעה"צ אות טו) (עבד המלך)

ואפשר לומר ממה שדרשו חז"ל (סוטה כג, ב) את הכתוב **בְּנֵי אֶהֱרָן** - ולא בנות אהרן, שלא נאסר על אשת כהן ובת כהן להיטמא למתים. ומכאן אתה למד שכל פרשת אמור נאמרה אל הכהנים ולא אל הכהנות, ובכלל זה מצות 'וקדשת' שנאמרה רק על כהנים וזכרים.

כתב המנחת חינוך - והנה המ"א סימן רפ"ב כתב מסברתו דכהן קטן אינו מצוה לקדשו דאינו ראוי לעבודה ובאמת כאן מבואר להיפוך אף דאינו ראוי לעבוד מצוה לכבדו וגם קטן אוכל קדשים כמו בע"מ אך שאינו בחלוקה כמבואר בזבחים ובר"מ ע"כ נ"ל לפי דעת הרה"מ דגם קטן וחרש מצוה לכבדם. והנה כהן פ"ד וכ"ש נ"ל דגם כן מצוה לכבדם. אך לשיטת הפוסקים דמותר אף בנשים פסולות מן התורה כמבואר לעיל מכל מקום דוקא לענין קדושת הזיווג אבל הוא אוכל בקדשים ככל בע"מ כמבואר בתורה וכתוב כו' עי' בח"מ אם כן הוי כמו בעל מום ומצוה לכבדו. (מנחת חינוך - רסט)

ר. זו שאלת המגן אברהם על שו"ע תצא א, תשובת החת"ס.

כתב המגן אברהם - קשה לי היאך אנו אומרים בשבועות יום מתן תורתנו הלא קי"ל כר"י דאמר בז' בסיון נתנה תורה דהא קי"ל דבעי לפרושי ו' עונות כמ"ש ביורה דעה ס' קצ"ו (וכמדומה שראיתי קושיא זו באיזו פוסק) ולדידן לעולם שבועות בו' בסיון. ובאמת הרמב"ם פרק ה' מהלכות אבות הטומאה פסק דא"צ לפרוש רק ג' עונות וכתב הכסף משנה בגירסת הרמב"ם והרשב"א דחכמים סבירא להו ג' עונות ופסק כותיהו ע"ש - וא"כ מנהגנו הוא על פי הרמב"ם ומ"ש בי"ד כר' יוסי היינו לחומרא ומה שקשה עוד דהתורה ניתנה ביום נ"א לספיר' דהא יצאו ממצרים ביום ה' והתורה ניתנה בשבת כבר ת' הי"מ דבא לרמוז לנו י"ט שני של גלויות ואפשר דהיינו דקאמר יום א' הוסיף משה מדעתו ואין כאן מקומו, בליל שבועות אין מקדשין של הכוס עד צאת הכוכבים דכתיב 'תמימות תהינה' (ע"ה ומ"ב):

ש. פירוש 'שאר' בכל מקום בשר הדבק והקרב לבשרו של האדם נגזר מלשון שאר כלומר שאר בשרו מלבד בשר גופו ויקראו הקרובים שאר אל כל שאר בשרו. (הרמב"ן - שמות כא ט)

שאריו היא מילה נרדפת לקרובו, כמו שאומרים 'שאר בשרו' מאחר וכל הקרובים כבר מפורשים ונזכרים בהמשך הפסוק **לֵאמֹר וְלִבְנָיו וְלִבְתּוֹ וְלִאֲחֵיו**, על כרחק ששאריו בא לרבות את אשתו. גם מהמילים **הַקָּרֵב אֵלָיו** למדים זאת, שהרי אין לך קרוב לאדם יותר מאשתו. והראיה שרק באשתו הדין הוא שכל קרוביה פסולים להינשא לו כאילו הם קרובים שלו. (פניני הגר"א)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
 התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
ramnadlan018@gmail.com לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת